

En gnista av glädje

- ska vi behålla världen som kallas skog?

(Varning för moraliserande innehåll!)

Kira Carpelan

En känd expert på ordning och reda i hemmet lär i tv ut hur vi ska testa vår relation till föremålen i vår omgivning genom att hålla upp dem framför oss och undersöka om de orsakar en gnista av glädje i vårt sinne. Om de inte gör det ska vi göra oss av med dem. Det handlar om att "välja glädje" och "städa sitt utrymme".¹ Målet är att hitta en ordning en aldrig behöver ändra på. En ordning som är universell och håller för vad som än kommer i ens väg.

Det här stela tänkandet, att en ordning inrättad en gång för alla ska lösa våra problem, är inte en väg mot en lösning av några problem alls. Tvärtom är det problemet. Det är en fullständigt individ- och jagcentrerad inställning till omvärlden. "Hur känns detta för mig?" är den avgörande frågan som ställs hela tiden. Och när vi svarar på den frågan känns det som att vi har gjort något. Som om vi har skapat en förändring. Det är därför den här metoden har blivit så otroligt populär i väst. Den får vårt lilla liv i våra små sammanhang att verka viktiga, meningsfulla och hanterbara. Den ger oss en känsla av inflytande och kontroll. Och inte minst en sysselsättning som vi kan vara upptagna med så vi slipper se de stora sammanhangen: världens fattigdom till följd av felfördelade resurser, slöseriet och överproduktionen som utarmar naturen och nedsmutsningen som gör att vår planet snart inte kan hysa människor, med mera. Allt detta går att ignorera om vi fokuserar på att uppleva små gnistor av glädje när vi städar bland våra konsumtionsvaror.

Så hur kommer naturen och det vi kallar skog att se ut om femtio eller hundra år? Kommer den att ge oss en gnista av glädje, eller kommer den att vara deprimerande förkolnad efter den skogsbrand vi orsakat med vår fanatiska produktions- och konsumtions-livsstil? Så länge vi fortsätter att bete oss som "goda konsumenter", genom att producera, konsumera, organisera, rensa ut och återvinna (för att skapa plats åt nya) saker, som Zygmunt Bauman varnar för, är vi förlorade.² Vi måste hitta värdet med våra liv på något annat sätt än genom en identitet som konsumenter, annars dör vi ut. För att inte tala om hur pissigt vi mår på vägen dit. Världen som kallas skog kommer eventuellt att återkomma i någon form efter att vi försvunnit, men den kan lika gärna dö ut med oss.

Om vi ska ha en chans att klara oss behöver vi arbeta på vår relation till naturen. Det hänger ihop. Vi tar ut vår dåliga självkänsla på den, och det är inte rättvist. Liksom det är ett självskadebeteende är det också ett makt- och kontrollutövande som vi måste sluta upp med. Vi behöver mogna kollektivt. Jag tänker att vi behöver vara mer som föräldrar vid ett barns avgörande ögonblick i livet. Viktiga händelser i barns liv är rörelser som det gäller att följa utan att ta över, vara bredvid utan att störa, med samma riktning i fokus som barnet och dess rörelse utan att ta plats i den. Dessa händelser är som landningar. Rörelsen måste få hela sin nödvändiga plats med ansats, kraft och avslutning för att fungera. Men utan att göras medveten, för att inte störa balansen och orsaka krasch och sår.

Det handlar inte om att vi ser och ger plats, att vi är närvarande. Det ska vara självklart och inget vi ska vilja ha cred för. Det handlar om att få lov att finnas i ett avgörande ögonblick som inte är mitt. Äldre tiders barnuppfostran gick ut på att forma, kultivera och kontrollera barnen mot ett

bestämt mål. Nu vet vi att det inte är vad som skapar trygga, modiga och kloka personer. Det skapar endast personer som lyder, till en viss gräns, innan de blir ögontjänare och börjar dö inombords. Men vi gör så med naturen. Vi använder den. Och vi tror att det fungerar eftersom naturen, liksom barn, anpassar sig till alla slags våldsamma situationer och överlever. Men någonstans dör den inombords. Temperaturen höjs. Klimatet förändras. Arter försvinner. Vad skulle hända om vi istället började leva med naturen, bredvid den och anpassa oss efter dess rörelse istället för att störa den, avbryta och såra den?

Den här kunskapen finns. Många urfolk vet hur en gör detta, och de gör det så mycket de förmår trots kolonisation och ett våldsamt utnyttjande från väst. Om vi ska överleva som art behöver vi avlära vårt västerländska konsumtionsliv och lära oss av de som vet hur en lever med naturen och inte i första hand av den. Genom att leva med går det också att leva av, men det förutsätter ett givande tillbaka, som vårt västerländska kapitalistiska konsumtionssamhälle inte klarar av. Att vi sopsorterar är bara att vi lite grann plockar upp vår egen skit och dövar vårt samvete. Att det kallas "återvinning" har ingenting med att ge tillbaka att göra. Det är begreppet "vinning" som är det mest verksamma här. Det handlar bara om att vi har kommit på ett sätt att producera ännu mer varor av våra egna sopor. Det är som att om vi vore rökare, så vore återvinning cigarettmärket Natural American Spirit.⁴

Att vi skulle sluta ta så mycket, tro oss behöva så mycket, det är ett helt annat tänkande. Att vi inte är centrum i världen, att vi inte behöver åka runt jorden för att den ska existera, att vi inte behöver mer mat och kläder än för att bli mätta och varma, det kan vi inte föreställa oss. Det finns inte på kartan. Att vi kan dra ner på produktionstakten, sluta hetsa runt med jetmotorer, sluta begära och samla för själva ägandets skull

och sluta tro att det vi inte sett, det finns inte. Det klarar vi inte idag. Vi är för stressade och upptagna så att vi har blivit korkade av det. Så vår karta stämmer inte med verkligheten. Vi flyger, äger, slänger, skövlar och producerar som om det fanns någon mening med det. Men det finns det inte. Inget flygande, ägande, slängande, skövlande eller producerande är viktigt om det tar död på världen runt omkring. Om det hindrar rörelsen som är allt liv på planeten.

Platsen som kallas skog kommer om hundra år att se ut så som vi förtjänar, och vi kommer kanske inte att få se den eftersom vi konsumerat och producerat sönder villkoren för mänskligt liv på den här planeten. Vi kommer att sitta i ett rymdskepp feta som as med iPads framför näsan, som i den animerade filmen WALL-E.⁵ Eller så kommer Big Bang 2.0 ha avslutat allt. Om inte de smarta barnen tar över. Vilket de försöker göra. Kan vi ställa oss bredvid och följa den rörelsen kanske vi överlever, till och med lever ett liv, även där världen kallas skog om hundra år.

1 <https://konmari.com/pages/about> (ACC 2019-05-09 10:34 CET)

2 Bauman, Zygmunt (2008). *Konsumtionsliv*. Göteborg: Daidalos

3 Se *text Sámiráđđi - Indigenous knowledge as a precondition for sustainable development* <http://www.saamicouncil.net/odas/indigenous-knowledge-as-a-precondition-for-sustainable-development/> och *OTTAWA INDIGENOUS KNOWLEDGE PRINCIPLES - Developed and agreed upon by the Arctic Council Permanent Participants for use in the Arctic Council in 2014, updated in October 2018* http://www.saamicouncil.net/fileadmin/user_upload/Documents/Eara_dokumeanttat/Ottawa_IK_Principles.pdf samt UNESCOs tips på länkar för mer kunskap <https://en.unesco.org/links> bland annat (ACC 2019-05-09 10:35 CET).

4 <https://www.bloomberg.com/features/2016-natural-american-spirit-cigarettes/> (ACC 2019-05-09 11:15 CET)

5 Andrew Stanton, 2008